

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Інститут філології й журналістики

Кафедра української літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

з історії української літератури на тему:

**СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ У ТВОРЧОСТІ
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Студентки 4 курсу АУУз групи
Галузі знань 0203 Гуманітарні науки
Напряму підготовки 6.020303 Філологія*
Українська мова і література
Мальованої Юлії Юріївни

Науковий керівник: канд. філолог. наук,
старший викладач Ткаченко В. І.

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ I. Жанр новели в українській літературі кінця XIX – початку XX століття	6
1.1 Імпресіоністична новела у творчості українських письменників кінця XIX – початку XX століття	11
1.2 Синтез мистецтв в українській новелістиці кінця XIX – початку XX століття	17
РОЗДІЛ II. Специфіка імпресіонізму в новелі «Intermezzo» та в етюді «Цвіт яблуні» Михайла Коцюбинського	20
2.1 Роль художньої деталі в новелі «Intermezzo»	23
2.2 Новаторський підхід до питань життя та смерті в етюді «Цвіт яблуні»	30
РОЗДІЛ III. Мистецькі та творчі знахідки Михайла Коцюбинського в новелістиці 1906 - 1912 років	37
3.1 Характер імпресіонізму в новелах «На острові», «В дорозі»	37
3.2 Психологічна деталь та «асоціативна композиція» новели «Невідомий»	46
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема синтезу мистецтв далеко не нова в літературознавстві, хоча говорити про її цілісне комплексне осмислення все ще не на часі. Рецептивна сила поєднання власне літературних прийомів та засобів інших видів мистецтв, які є дотичними й реалізуються у слові, стає особливо відчутною на межі XIX – XX століть у творчості письменника-модерніста Михайла Коцюбинського.

Вивчення новелістики означеного періоду має свою тривалу історію. Започатковане у статтях І.Франка (автор першим вказав на риси жанрового і стильового новаторства письменників «нової генерації»), розвинуте на початку XX ст. в монографії С.Єфремова бачення важливішого з етапів розвитку вітчизняної літератури знайшло глибоку й різноаспектну характеристику в працях сучасників. Зокрема, вагомий внесок у вивчення новелістики зламу століть здійснено І.Денисюком. В центрі уваги дослідника виявилися питання оновлення новели кінця XIX – початку XX ст.: поглиблення психологізації малої прози означеного періоду; зміна деяких жанрових особливостей малих епічних форм; диференціація в межах новелістичного жанру; використання літературою засобів образотворення з інших видів мистецтв. І. Денисюк зосередив увагу на жанрово-структурних типах новели, виявленні стильових домінант творчості ряду новелістів. Інша значуща ознака новели кінця XIX – початку XX ст. модерність – в 90-х рр. XX ст. стала предметом спеціальних досліджень В. Агеєвої, Ю. Кузнецова, Т. Гундорової, С. Павличко. Порівняно з літературознавчими працями радянського періоду, для яких характерними були вульгарно-соціологічні нашарування, дослідження названих авторів репрезентували якісно новий погляд на модернізм, в основу якого лягли філософсько-естетичні принципи пізнання світу.

Відкритість сучасного літературознавства дає змогу наблизитися до розуміння процесів взаємодії артистичних виявів і, зокрема, досягнути природу літературної колористики як однієї з важливих і водночас малодосліджених наукових проблем. Поштовхом до її вивчення у вітчизняному

літературознавстві став трактат І. Франка «Із секретів поетичної творчості», у якому вченому вдалося, спираючись на психологічні дослідження свого часу, висловити гіпотезу про поезію як синтез мистецтв.

Сучасне українське літературознавство, спираючись на досвід світової науки, застосовує психологічні знання для аналізу художньої творчості (В. Агеєва, Т. Гундорова, Н. Зборовська, Г. Клочек, Ю. Кузнецов, Г. Левченко, С. Павличко, Я. Поліщук, А. Островська та ін.)

Об'єктом дослідження є українська модерна новела кінця XIX – початку XX ст., зокрема на текстуальному рівні новели М. Коцюбинського («Цвіт яблуні», «Intermezzo», «В дорозі», «Невідомий», «На острові»).

Предметом дослідження є жанрово-стильова система новели й семантика, психосемантика та символіка колористичних засобів української імпресіоністичної новели кінця XIX – початку XX ст. М. Коцюбинського.

Метою дипломної роботи є виявлення жанрових і стильових особливостей української модерної новели кінця XIX – початку XX ст. на прикладі творчості М. Коцюбинського та охарактеризувати семантику й психосемантику колористичних засобів модерної української прози, осмислити роль колористики та звуку у формуванні уявлення про психоструктуру автора. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань:

- висвітлення передумов зміни способів відображення дійсності та домінування новелістичного жанру в українській літературі кінця XIX – початку XX ст.;
- виявлення чинників стильової і жанрової диференціації та модифікацій української новелістичної прози означеного періоду;
- характеристика етапів становлення жанрових і стильових ознак, що зумовили модернізацію новелістики М. Коцюбинського;
- систематизувати уявлення про сутність кольору та звуку в гуманітарній науковій парадигмі (семантика та психосемантика кольору та звуку);
- визначити стан дослідження психології кольору та звуку в науці про живопис та в літературознавстві;

- здійснити мікроаналіз семантичного та психосемантичного наповнення колоративів у творах М. Коцюбинського;
- визначити особливості поетики творів М. Коцюбинського з погляду синтезу мистецтв (літератури, живопису та музики), виявивши при цьому домінуючу роль кольору у творенні художності.

Методи дослідження. Для виявлення жанрових і стильових ознак новелістики М. Коцюбинського, його внеску в поетику жанро- і стилетворення новели застосовано порівняльно-історичний метод дослідження, культурно-історичний, герменевтичний та науково-психологічний методи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в дипломній роботі розглянуто розвиток і жанрово-стильову специфіку новелістики М. Коцюбинського; осмислено роль барв, музики, слова у творенні художності, виявленні місця колоративів у поетиці М. Коцюбинського; визначено семантику та психосемантику колоративів окремих творів і формуванні цілісного уявлення про колористичну палітру; доведено домінуючу роль кольору в утворенні й реценції синтетичних (вербально-живописно-музичних) за своєю структурою образів.

Теоретичне значення дипломної роботи полягає у систематизації досліджень модерної прози Михайла Коцюбинського, осмислення семантики та психосемантики кольору в літературному творі, використанні новітніх досягнень психології кольору (психосемантики) в літературознавчих дослідженнях, які дають змогу аналізувати колористику з позицій архетипних значень кольору й уможливають проникнення в складну психосемантичну структуру авторського мислення.

Практичне значення дипломної роботи. Результати дослідження можуть бути використані для подальших досліджень імпресіоністичної новели М. Коцюбинського, розробок проблеми колористики та звукозапису в творах письменника, а також під час написання курсових, дипломних та магістерських робіт.

Апробація. Ключові положення дипломної роботи виголошувались на звітній науковій конференції викладачів, аспірантів і студентів кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. За результатами дослідження була опублікована одна стаття у збірнику наукових праць.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаної літератури, який містить 90 позицій. Загальний обсяг дипломної роботи – 75 сторінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авдикович О. Гуси // Українська новелістика кінця XIX початку XX ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі). – К., 1989. – С. 468-473.
2. Авксентьева Г. Імпресіоністичне образотворення М.Коцюбинського та О.Гончара // Проблеми сучасного літературознавства: Збірник наукових праць. – Одеса, 1999. Вип. 3. – С. 164-169.
3. Агеєва В. Імпресіоністична поетика М.Коцюбинського /В.Агеєва // Слово і час // Слово і час. – 1994. – № 9-10. – С. 11-17.
4. Агеєва В. Українська імпресіоністська проза. – К., 1994. – 158 с.
5. Адаменко С. Забуваю те, що позаду, і прямую до того, що попереду: новела «Intermezzo» / С. Адаменко // Українська мова та література. – 2003. – № 1. – С. 13-16.
6. Андреева Г. Современная социальная психология на Западе (теоретические направления) / Г. Андреева, Н. Богомолова, Л. Петровская. – М., 1978. – 271 с.
7. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс /Б.Асафьев. – Л.: Музыка, Ленинградское отделение, 1971. – 256 с.
8. Бабій І. Про метафоричне уживання кольороназв: традиційне й okazіональне (на матеріалі творів М. Коцюбинського і М. Хвильового/ І.М. Бабій // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство. – 2004. – № 2. – С. 192 - 198.
9. Бабій І. Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові: автореф. дис. канд. філол. наук / І. М. Бабій. – К., 1997. – 21 с.
10. Балашова Т. Поток сознания // Художественные ориентиры зарубежной литературы XX века. – М., 2002. – С.158-193.
11. Барг М. Эпохи и идеи / Михаил Барг. – М.: Прогресс, 1987. – 412 с.
12. Белый А. Символизм как миропонимание / Андрей Белый; вст. ст. и прим. Л.А. Сугай. – М.: Республика, 1994. – 528 с.

13. Бобровский В. Функциональные основы музыкальной формы / В. Бобровский. – М.: Музыка, 1978. – 332 с.
14. Борщевський В. Вивчення творчості М. Коцюбинського в школі / Василь Борщевський. – К.: Радянська школа, 1975. – 129 с.
15. Борхес Х / Х. Л. Борхес. – Харків : Фоліо, 2009. – 572 с.
16. Браташ Н. Метод проектів у науковій творчості учнів МАН: підготовка науково-дослідницьких проектів / Н. Браташ. – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2005. – С. 32 - 41.
17. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. О. Галича / Олександр Галич, Віталій Назарець, Євген Васильєв. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
18. Гуляк А. Синкретизм жанрово-стильових модифікацій прози Михайла Коцюбинського / Анатолій Гуляк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія. – Вип. 7. – 2005. – С. 106-109.
19. Гинзбург Л. О литературном герое / Л. Я. Гинзбург. – Ленинград: Советский писатель, 1979. – 221 с.
20. Гребеньова В. Світ звуків і барв у новелі М. Коцюбинського «Intermezzo» / В. Гребеньова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 2. – С. 48-53.
21. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Т. Гундорова. – Львів: Літопис, 1997. – 297 с.
22. Гундорова Т., Шумило Н. Тенденції розвитку художнього мислення (початок ХХ століття) // Слово і час. – 1993. – № 1. – С. 55-66.
23. Денисюк І. Барви і звуки слова / Іван Денисюк, Зиновій Лужецький // У вінок Михайлу Коцюбинському. – К.: Радянський письменник, 1967. – 277 с.
24. Денисюк І. Розвиток української малої прози кінця ХІХ – початку ХХ століття / І. Денисюк. – К.: Вища школа, 1981. – 215 с.

25. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. / І.О. Денисюк. – Львів, 1999. – 214 с.
26. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. / І.О. Денисюк. – 2-е вид., допов. – Львів: Науково-видавниче товариство «Академічний експрес», 1999. – 280 с.
27. Денисюк І. Українська новелістика кінця XIX - початку XX століття: [передмова] / Іван Денисюк // Українська новелістика кінця XIX - початку XX століття. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 3-26.
28. Дзівак О. З історії назв кольорів / О. М. Дзівак // Українська мова і література в школі. – 1973. – № 9. – С. 81 - 84.
29. Елисеєфф В. Японская цивилізація / Вадим Елисеєфф, Даниель Елисеєфф / Пер. с франц. Г. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория, 2006. – 528 с.
30. Євшан М. «Тіні забутих предків» // Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. / Упор., передмова та прим. Н. Шумило. – К., 1998. – С.472 - 475.
31. Єфремов С. Михайло Коцюбинський / Сергій Олександрович Єфремов // Єфремов С. О. Вибране. Статті. Наукові розвідки. Монографії / Упоряд., передм. та прим. Е. Соловей. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 214–310.
32. Жук Н. Видатний письменник-новатор: передмова] / Ніна Жук, Михайло Грицюта // Коцюбинський М.М. Твори: в 3-х т. – Т. 1. – К.: Дніпро, 1979. – С. 3 - 17.
33. Зейгарник Б. Теории личности в зарубежной психологии / Б. Зейгарник. – М., 1982. – 128 с.
34. Калениченко Н. Українська література кінця XIX – початку XX ст. (Напрями, течії) / Н.Л. Калениченко. – К.: Наукова думка, 1983. – 255 с.
35. Камінський А. Естетика: властивості, явища, процеси. – Тернопіль: економічна думка, 2003. – 197 с.
36. Клочек Г. Поетика і психологія / Г.Д. Клочек. – К., 1990. – 48 с.

37. Колесник П. Коцюбинський – художник слова / Петро Йосипович Колесник. – К.: Наукова думка, 1964. – 536 с.
38. Кондратюк Л. Особливості літературного імпресіонізму / Л. Кондратюк // Філологічні студії: збірник наукових праць. – Вип. 3. – Вінниця: ВДПУ. – 2005. – С. 179-183.
39. Костенко М. Художня майстерність Михайла Коцюбинського / Михайло Костенко. – К.: Радянська школа, 1961. – 188 с.
40. Коцюбинський М. Вибрані твори. / М. Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1974. – 512 с.
41. Коцюбинський М. Intermezzo // Вибрані твори: в 3-х т. – Т. 2 / Михайло Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1979. – С. 232 - 243.
42. Коцюбинський М. Сон // Вибрані твори: в 3-х т. – Т. 3 / Михайло Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1979. – С. 111-134.
43. Коцюбинський М. Твори в семи томах / Михайло Коцюбинський. – К.: Наукова думка, 1974. – Т. 2.: Повісті. Оповідання (1897-1908). – 384 с.
44. Коцюбинський М. Твори в семи томах / Михайло Коцюбинський. – К.: Наукова думка, 1974. – Т. 5. – 430 с.
45. Коцюбинський М. Твори в семи томах / Михайло Коцюбинський. – К.: Наукова думка, 1975. – Т. 6. – 312 с.
46. Коцюбинський М. Твори в семи томах / Михайло Коцюбинський. – К.: Наукова думка, 1975. – Т. 7. – 416 с.
47. Коцюбинський М. Тіні забутих предків // Вибрані твори: в 3-х т. – Т. 3 / Михайло Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1979. – С. 135 – 183.
48. Крижанська О. Яким буває червоне? (Синонімічні кольороназви в українській мові) / О. Крижанська // Урок української. – 2001. – № 2 (24). – С. 22 - 24.
49. Критенко А. Семантична структура назв кольорів в українській мові / А. П. Критенко // Мовознавство. – 1967. – № 4. – С. 97 - 112.

50. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Проблеми естетики і поетики: монографія / Юрій Кузнецов. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 304 с.
51. Кузнецов Ю. Імпресіонізм як мрія про гармонію (На прикладі новели М. Коцюбинського «Intermezzo») / Ю.Б. Кузнецов // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 1999. – № 2. – С.78-84.
52. Кузнецов Ю. Імпресіонізм як явище світового мистецтва / Ю. Б. Кузнецов // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 2. – С. 46-50.
53. Кузнецов Ю. Поезії в прозі – витоки імпресіонізму / Ю. Б. Кузнецов // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – № 1. – С.185-193.
54. Кузнецов Ю. Поетика прози Михайла Коцюбинського / Ю. Б. Кузнецов. – К.: Наукова думка, 1989. – 264 с.
55. Кузнецов Ю. До проблеми вивчення стилю М. Коцюбинського // Радянське літературознавство. – 1988. – № 3. – С. 40-53.
56. Кузнецов Ю. Розвиток психологізму в українській прозі ХІХ – початку ХХ століття // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ століття. – К., 1991. – С.221 - 249.
57. Кузнецов Ю. Слідами феї Моргани: Вивчення творчості М.М. Коцюбинського в школі / Ю. Б. Кузнецов, П. І. Орлик. – К.: Радянська школа, 1990. – 208 с.
58. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / Буковинський центр гуманітарних досліджень. За ред. А.Волкова та ін. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
59. Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів / В.М. Лесин, О. С. Пулинець. – 3-тє вид. перероб. і доп. – К.: Радянська школа, 1971. – 486 с.
60. Леся Українка. Твори: в 4 т. – Т 1. Поетичні твори / Леся Українка; упоряд. Н. Вишнеvsька; передм. Л. Міщенко. – К.: Дніпро, 1981. – С.236-239.

61. Михайловська Н. Трагічні оптимісти. Екзистенційне філософування в українській літературі XIX – пер. пол. XX ст. / Н. Михайловська. – Львів: Світ, 1998. – 212 с.
62. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили / Д. Наливайко. – К., 1981. – 287 с.
63. Науменко Н. Образ макросвіту у мікросвіті художнього твору: символ у формозмістовому полі української новели кінця XIX – початку XX століть: монографія / Наталія Науменко. – К.: Видавництво «Сталь», 2013. – 356 с.
64. Науменко Н. Символіка в образній структурі української новелістики кінця XIX – поч. XX ст.: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філол. наук: 10.01.01 / Н.В. Науменко. – К., 2002. – 20 с.
65. Науменко Н. Символіка як стильова домінанта української новелістики кінця XIX – початку XX століть: монографія / Наталія Науменко. – К.: НУХТ, 2005. – 204 с.
66. Ненько І. Барви українського імпресіонізму / І. Я. Ненько // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 4. – С.11-12.
67. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах / укл. В.В. Яременко, О. М. Сліпушко. – К.: Аконіт, 2005. – Т. 2: К–П. – 926 с.
68. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – 2-ге вид., перероб. і доп. / С. Павличко. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.
69. Піхманець Р. Психологія художньої творчості: теоретичні та методологічні основи: Монографія / Р.Піхманець. – К: Наукова думка 1991. – 97 с.
70. Поліщук Я. І ката, і героя він любив / Я. Поліщук. – К.: Академія, 2010. – 304 с.
71. Розінер Ф. Гімн сонцю (Чюрльоніс). – М.: Молода гвардія, 1974. – 189 с.
72. Савченко Ю. Поетика М. Коцюбинського/ Ю. Савченко. – К., 1999. – 187 с.
73. Сердюк П. До поетики «Intermezzo»: етюд / Павло Сердюк // Література та культура Полісся. – Вип. 10. – Ніжин: Наука-Сервіс, 1998. – С. 110-122.

74. Словник іншомовних слів / Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К., 2000. – 680 с.
75. Смульсон М. Психологія розвитку інтелекту. – К., 2001. – 276 с.
76. Спогади про Михайла Коцюбинського. – К.: Дніпро, 1989. – 346 с.
77. Сюдюков І. Суспільно-естетичний ідеал очима Михайла Коцюбинського // День. – 2002. – № 215. – 22 листопада. – С. 8.
78. Ткаченко Р. Декаданс як проблема авторської свідомості в українській літературі кінця XIX – початку XX століття: Автореферат дисертації кандидата філологічних наук. – К., 2004. – 22 с.
79. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства / М. П. Ткачук. – Тернопіль: ТНПУ, Медобори, 2007. – 464 с.
80. Ткачук О. Наративна перспектива та дистанція в модерністичному дискурсі кінця XIX – початку XX ст. / О.Ткачук // Слово і час. – 2003. – № 11. – С.13.
81. Українська новелістика кінця XIX – початку XX ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі) / Упоряд. і прим. Є. К. Нахліка; Вступ. ст. І.О. Денисюка; Ред. Н.Л. Калениченко. / Є. Нахлік, І. О. Денисюк, Н. Л. Калениченко. – К.: Наукова думка, 1989. – 688 с.
82. Филипович П. Літературно-критичні статті / П. Филипович. – К.: Дніпро, 1991. – 270 с.
83. Франко І. З останніх десятиліть XIX віку / І. Франко: Зібрання творів: У 50 т. – К., 1984. – Т. 41. – С. 524.
84. Франко І. Із секретів поетичної творчості // І. Я. Франко. Вибрані твори. – Харків: Ранок, 2003. – 368 с.
85. Франко І. Із секретів поетичної творчості // Франко І. Я. Зібрання творів: У 50 т. – Т. 31. – К., 1981. – С.45-119.
86. Черненко О. Михайло Коцюбинський – імпресіоніст. Образ людини в творчості письменника / О. П. Черненко. – Мюнхен: Сучасність, 1977. – 143 с.
87. Чопик Р. Переступний вік: українське письменство на зламі XIX-XX ст. / Ростислав Чопик. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея, 1998. – 192 с.

88. Чюрльонісів шлях / Упоряд. Д. С. Чередниченко. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1996. – 104 с.
89. Хоткевич Г. Два шуми / Твори: в 2-х т. – Т. 2 / Гнат Хоткевич. – К.: Дніпро, 1966. – С. 303-339.
90. Яременко В. Панорама української літератури ХХ ст. / Василь Яременко // Українське слово: хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. – Кн. 1. – К.: Аконіт, 2001. – С. 15-44.